

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. 2020. Suuret setelit, osa 1: Koko ja ostovoima. Numismaatikko 56 (1), 4-7.

SeAMK

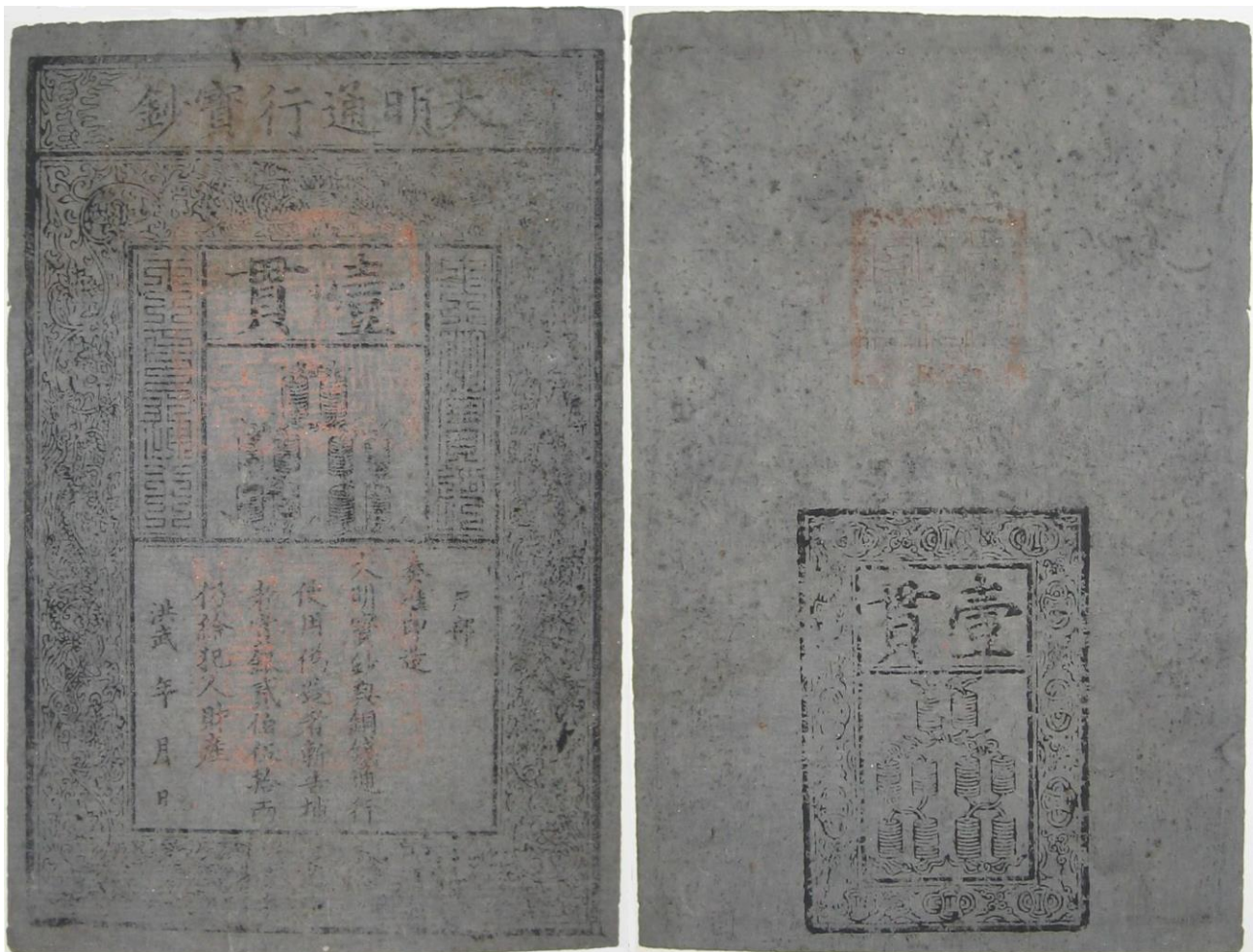
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jorma Imppola

Suuret setelit, osa 1: Koko ja ostovoima

”Annan toisten mä talletella suuret setelit, ne multa pitkät vain saa...” laulettiin aikoinaan, mutta kuinka suuria seteleitä sitten on tehtykään?

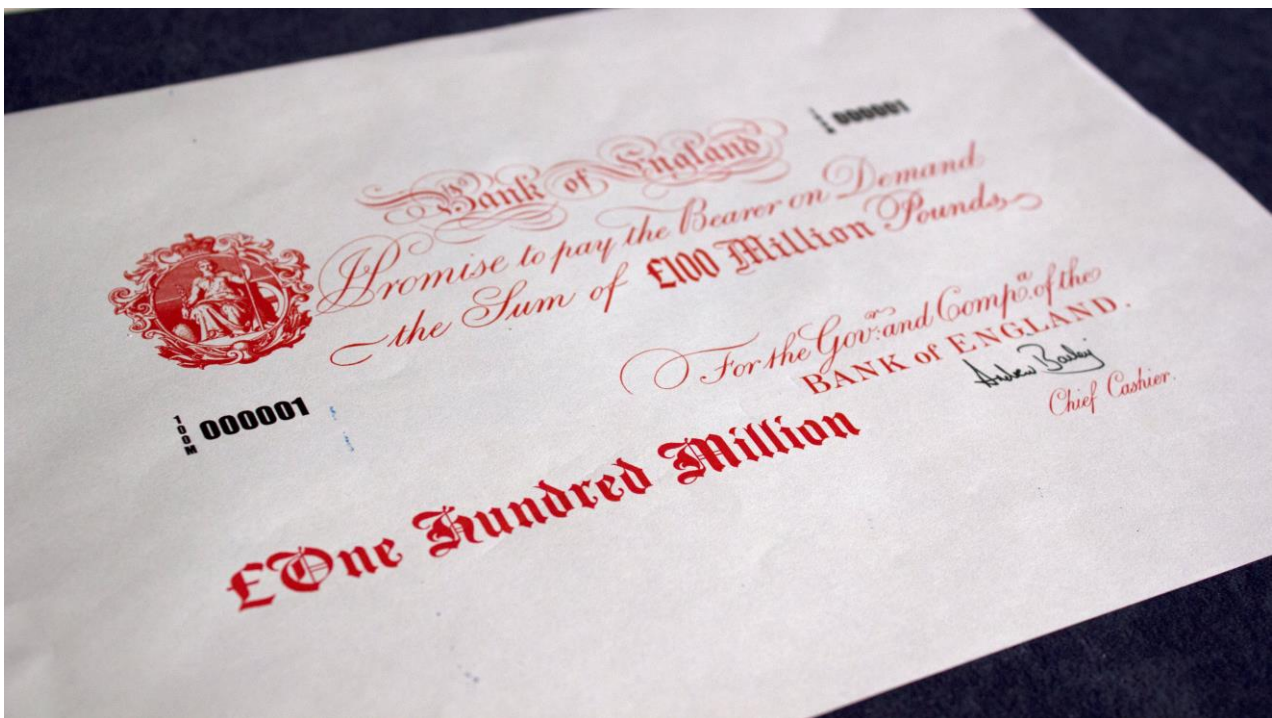
Katsokaamme aluksi hieman historiaa. Eräs vanhimmista keräilijöiden saatavilla olevista seteleistä on Ming-dynastian aikainen 1 kuanin seteli, jonka koko on huikkeat 23 cm * 34 cm, mikä tekee siitä käytännössä maailman suurikokoisimman käyttösetelin.

Kuva 1. Ming-dynastian keisari T'ai-tsu:n 1 kuanin (1 000 cash) seteli mallia 1368-1398, etupuoli ja takapuoli. Kuvien reunat ovat hieman vääristyneet kameran ns. kalansilmäilmiön takia. Rahan nykyarvo on noin 6 000 euroa.

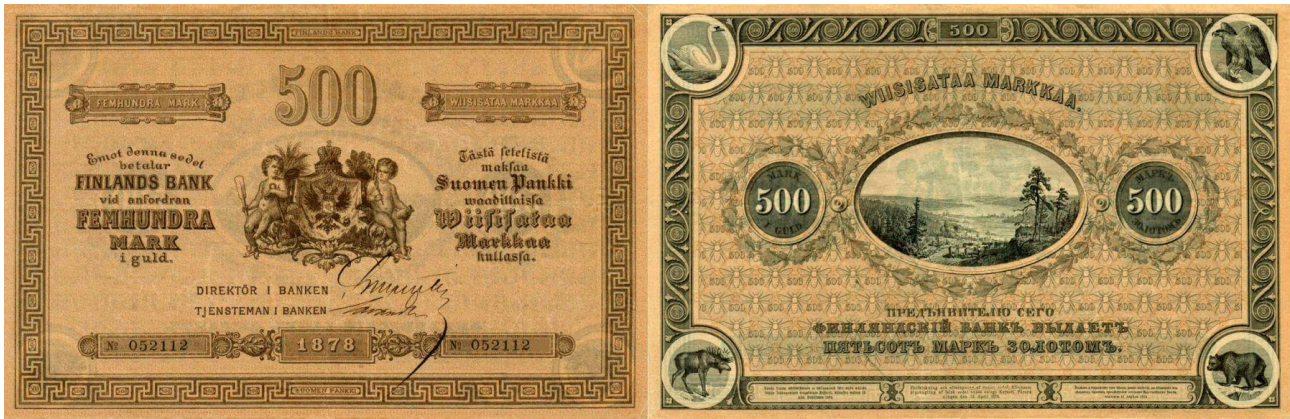
Englannin Pankin £100 000 000 setelit, jotka ovat kooltaan jopa Ming-kuania hieman suurempia, ovat myös mielenkiintoinen luku setelihistoriaa, vaikkakaan eivät kierrä normaalissa

rahaliikenteessä. Brittein saarilla kiertää Englannin Pankin seteleiden lisäksi myös kolmen skotlantilaisen pohjoisirlantilaisen liikepankin (Bank of Scotland, Royal Bank of Scotland ja Clydesdale Bank) ja neljän pohjoisirlantilaisen liikepankin (Bank of Ireland, Danske Bank, First Trust bank ja Ulster Bank) liikkeelle laskemia seteleitä, jotka ovat Englannin Pankin seteleiden lailla laillisia koko Englannissa. Tämän vuoksi on näitä omia seteleitään liikkeelle laskevilla seitsemällä liikepankillä oltava vakuuksia vastaamaan liikkeellä olevien seteleiden arvoa, ja tämän vuoksi vielä nykyäänkin näinä vakuuksina toimivat Englannin Pankin painamat £1 000 000 ja £100 000 000 setelit, joita kutsutaan Giant:eiksi ja Titan:eiksi.

Kuva 2. Englannin Pankin £ 100 000 000 seteli eli ”Titan” mallia Bailey numero 000001. Setelin koko on A4 eli 353 mm * 250 mm. Lähde: https://live.staticflickr.com/2857/12222254546_f74c3ecabd_5k.jpg, kuvan muokkaus Jorma Imppola.

Suomen kaikkien aikojen suurikokoisin seteli on 500 markan seteli mallia 1878, jonka koko on 201 mm * 130 mm.

Kuva 3. 500 markkaa kullassa mallia 1878, Kööpenhaminan painos. Lähteet: <http://heninen.net/sortavala/riekkalansaari/500mk-a.jpg> ja <http://heninen.net/sortavala/riekkalansaari/500mk-b.jpg>, kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola.

Liikkeellelaskemishetkellään maailman suuriarvoisin käyttöseteli on Yhdysvaltojen 10 000 dollarin seteli, joita on laskettu liikkeelle vuosina 1863 (Gold Certificate), 1878 (United States note), 1882 (Gold Certificate), 1900 (Gold Certificate), 1918 (Federal Reserve note), 1928 (Gold Certificate), 1928 (Federal Reserve note), 1934 (Gold Certificate; ei laskettu liikenteeseen) ja 1934 (Federal Reserve note). Lisäksi on Yhdysvalloissa painettu 100 000 dollarin Gold Certificate -seteleitä mallia 1934, mutta niitä ei koskaan ole käytetty yleisessä rahaliikenteessä.

Johtuen hyvin korkeasta nimellisarvostaan on 10 000 dollarin seteleitä jäänyt yhteensä kiertoon lunastamattomina vain 336 kappaletta, pääosin mallia 1934 (Kuva 7). Alun perin seteli on siis vastannut 10 000 kultadollaria eli melko tarkkaan 15 kiloa kultaa, mikä kullan nykyarvolla vastaa noin 640 000 euroa.

Kuva 4. \$10 000 Gold Certificate mallia 1863, etupuolen koepainos. Lähde: [https://en.wikipedia.org/wiki/Gold_Certificate#/media/File:US-\\$10000-GC-1863-Fr-1166g_\(PROOF\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Gold_Certificate#/media/File:US-$10000-GC-1863-Fr-1166g_(PROOF).jpg)

Kuva 5. \$10 000 Gold Certificate mallia 1882. Tämä on vanhin \$10 000 setelimalli, joita on olemassa, aikaisemmat mallit ovat kaikki aikanaan lunastetut pois liikenteestä. Lähde:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a5/US_%2410%2C000_1882_Gold_Certificate.jpg ja <https://i.colnect.net/b/2624/369/10000-Dollars-back.jpg> kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Impola

Perjantaina 13. joulukuuta 1935 syttyi Washington DC:n tuolloin uudessa postikonttorissa tulipalo, jonka leviämisen estämiseksi heitettiin rakennuksen kuudennen kerroksen ikkunoista ulos hallinnon arkistopapereita, joiden joukossa oli useita satoja mallin 1900 mitätöityjä 10 000 dollarin Gold Certificate -seteleitä, joita satunnaiset ohikulkijat poimivat innoissaan mukaansa. Tämän vuoksi kaupan olevat mitätöidyt setelit ovat usein likaisia, kosteusvaurioituneita ja jopa osin palaneita. Näitä ohikulkijoiden mukaansa poimimia mallin 1900 mitätöityjä ja osin turmeltuneita Gold Certificate seteleitä liikkuu jonkin verran numismaattisilla markkinoilla.

Kuva 6. \$10 000 Gold Certificate -seteli mallia 1900, päivätty 16. 12. 1915, mitätöity 14. 9. 2016.

Lähde: [http://usrarecurrency.com/WebPgFl/M59664A/1900\\$10,000GoldCertificateSnM59664.jpg](http://usrarecurrency.com/WebPgFl/M59664A/1900$10,000GoldCertificateSnM59664.jpg)
kuvan muokkaus Jorma Impola.

Vielä 1970-luvun lopussa oli ajoittain liikenteessä \$10 000 seteleitä mallia 1934, lähinnä joulusesongin aikaan Dallasissa. Nykyarvoltaan nämä setelit vastaavat noin 25 000 euroa. Nykyisin ovat tämänkin setelimallin kaikki olemassa olevat kappaleet keräilijöiden käsissä.

Kuva 7. \$10 000 Federal Reserve note mallia 1934. Lähde: https://www.banknoteworld.org/var/images/product/800.800/newimage_19976.png Kuvan muokkaus Jorma Imppola

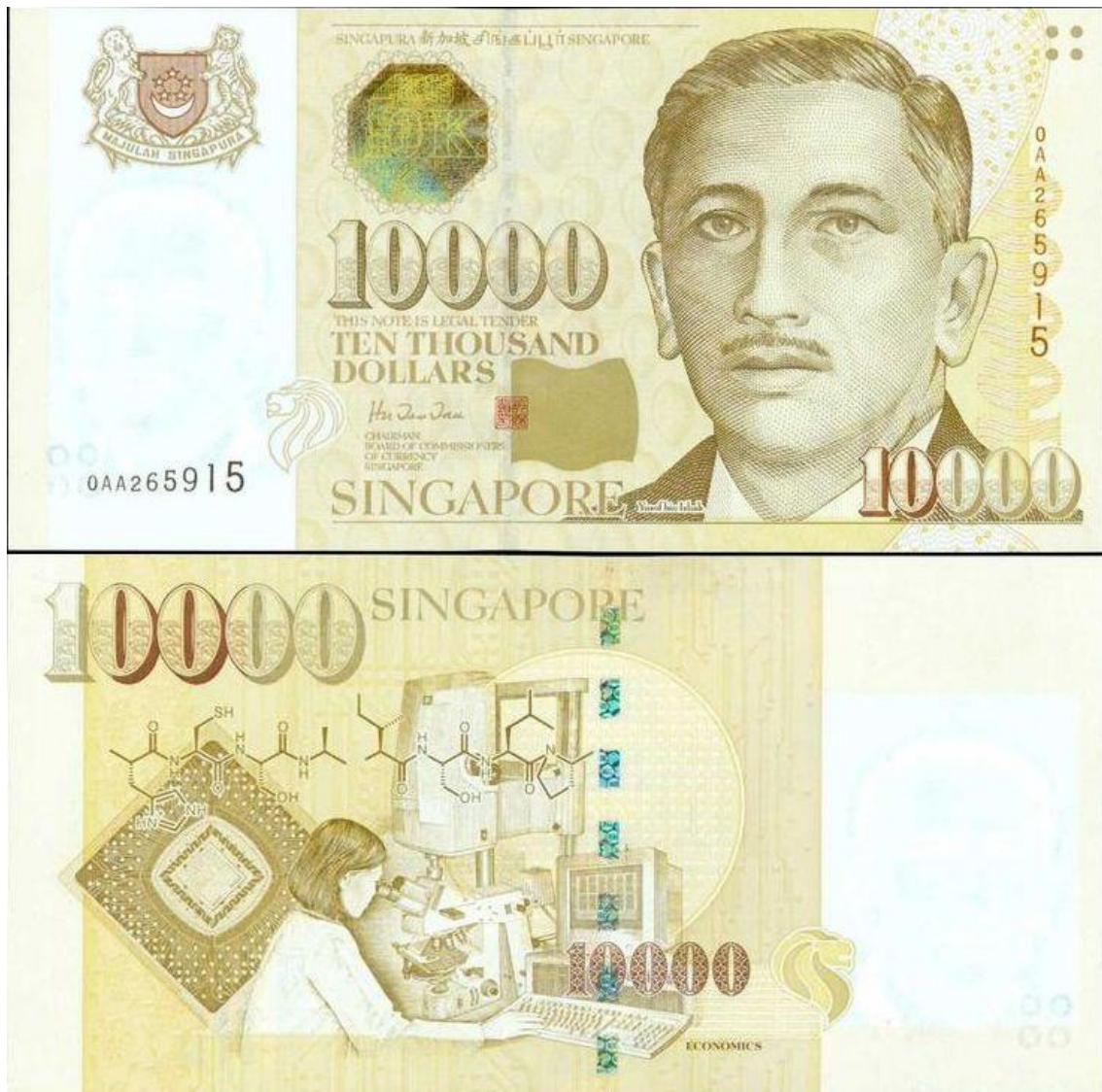
Nykyisin kierrossa olevista seteleistä suuriarvoisin on Thaimaan 500 000 bahtin seteli, joita tehtiin vuonna 2000 vain 999 kappaletta ja juhlalliseen kansioon pakatut setelit laskettiin liikkeelle juhlistamaan kuninkaan ja kuningattaren 50-vuotishääpäivää. Setelin valuutta-arvo on noin 15 000 euroa ja koko 205 mm * 126 mm. Tätä huikkea seteliä on Thaimaan Pankki tarjonnut yleisölle ostettavaksi tuplasti huikkaan 1 000 000 bahtin eli siis noin 30 000 euron hintaan. Varsinainen ”koko kansan” juhla-seteli, jotka nekin laskettiin liikkeelle vain erikoishintaan erikoispakkauksessa, on nimellisarvoltaan 50 bahtia ja se on saman kokoinen ja näköinen kuin 500 000 bahtin seteli.

Kuva 8. Thaimaan 500 000 bahtin juhlaeteli vuodelta 2000. Lähde: <http://www.siambanknote.com/banknote-appraisal/commemorative-coronation-50-years-500,000.htm> Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola.

Käyttöseteleistä suurimpia ovat tällä hetkellä sekä Singaporen että Brunein 10 000 dollarin setelit, joiden valuutta-arvo on noin 6 650 euroa. Singapore on laskenut 10 000 dollarin seteleitä liikkeelle vuosina 1973, 1980, 1987 ja 1999. Mallin 1999 setelin koko on 180 mm * 90 mm.

Kuva 9. Singaporen 10 000 dollarin seteli mallia 1999. Lähde: <https://www.numisbids.com/sales/hosted/ponterio/298/image503400.jpg> Kuvan muokkaus Jorma Impola.

Brunei on myös laskenut liikkeelle 10 000 ringgit'n / dollarin seteleitä mallia 1989 (koko 204 mm * 134 mm) paperisena ja mallia 2006 (koko 180 mm * 90 mm) polymeerisenä. Vuoden 2006 polymeeriseteli on siis maailman suuriarvoisin polymeeriseteli.

Kuva 10. Brunein 10 000 ringgit'n / dollarin polymeeriseteli mallia 2006. Lähde: <https://www.leftovercurrency.com/exchange/brunei-dollars/current-brunei-dollar-banknotes/10000-brunei-dollars-banknote-legislative-council-building/> Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Impola

Euroopan suuriarvoisin seteli on Sveitsin 1 000 frangin seteli, joista käypiä ovat mallien 1978, 1998 ja 2019 setelit. Viimeisimmän mallin 1 000 frangin setelin koko on 181 mm * 74 mm. Tästä setelistä käytiin pientä polemiikkaa ennen sen liikkeellelaskua, koska sitä pidettiin alttiina rikollisen rahaliikenteen ja rahanpesun välineeksi, mutta Sveitsi päätti kuitenkin ottaa sen käyttöön

maaliskuussa 2019, koskapa Sveitsi on käteisorientoitunut maa ja koska sen korkean palkka- ja hintatason vuoksi se on perusteltu osa rahahuoltoa. Tällä hetkellä on käypiä Sveitsin 1 000 frangin seteleitä liikkeellä noin 48,6 miljoonaa kappaletta.

Kuva 11. Sveitsin 1 000 frangia mallia 2019. Lähde: https://snb.ch/en/iabout/cash/series9/design_series9/id/cash_series9_design_1000 Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Ippola

Suomen ostovoimaisin seteli kautta aikojen oli 1 000 markan seteli mallia 1909, joka vastasi liki 300 grammaa kultaa eli nykyrahassa vajaata 13 000 euroa.

